

Sibelius[®] 7

Podręcznik użytkownika

Edycja 7.0.1

Lipiec 2011

Polska edycja 1.1

Kwiecień 2012

Podręcznik użytkownika „Sibelius 7 Tutorial” Tom Clarke

Polskie opracowanie Daniel Firlej dla Music Info sp. z o.o.

Jeśli chcesz poznać listę osób pracujących nad programem, kliknij w menu **Help > About Sibelius 7**.

Bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które przesyłały swoje uwagi i propozycje zmian w programie Sibelius i jego dokumentacji.

Prawa autorskie

Ten produkt podlega warunkom umowy licencyjnej oprogramowania.

Ten podręcznik jest chroniony prawami autorskimi © 2011 Avid Technology Inc, (zwany dalej „Avid”). W ramach praw autorskich, ten podręcznik nie może być kopiowany w całości lub w części bez pisemnej zgody firmy Avid.

Avid, Sibelius i Scorch są zastrzeżonymi znakami towarowymi firmy Avid Technology Inc w USA, Wielkiej Brytanii i innych krajach. Wszystkie inne znaki handlowe są uznawane za własność ich właścicieli. Funkcje produktów, specyfikacje, wymagania systemowe i dostępność mogą ulec zmianie bez powiadomienia.

Uwagi dotyczące tego podręcznika

Jeśli masz jakieś uwagi lub propozycje zmian w tym podręczniku wyślij je na adres docs@sibelius.com (proszę pamiętać, aby na ten adres nie wysyłać uwag dotyczących programu Sibelius).

Uwagi dotyczące polskiego podręcznika proszę przesyłać na adres: firlejdaniel@wp.pl

Spis treści

Wprowadzenie	7
<i>O tym podręczniku</i>	7
<i>Uwaga!</i>	7
<i>Zaawansowana edycja</i>	7
<i>Typografia i odsyłacze</i>	7
<i>Podstawowa terminologia</i>	8
Kilka słów o projektach	9
<i>Projekt 1 (2 godziny)</i>	9
<i>Projekt 2 (2 godziny)</i>	9
<i>Projekt 3 (2 godziny)</i>	9
Projekt 1	11
1.1 Otwieranie plików	11
<i>Otwieranie plików</i>	11
<i>Wprowadzenie do wstążki</i>	12
<i>Poruszanie się po dokumencie</i>	13
<i>Panorama</i>	14
<i>Powiększanie</i>	15
<i>Ukrywanie lub pokazywanie paneli narzędziowych</i>	15
<i>Wersje</i>	15
<i>Fokus (Focus on Staves)</i>	16
<i>Drukowanie utworu</i>	16
1.2 Edycja i wpisywanie nut	17
<i>Klawisz Escape</i>	17
<i>Przechodzenie między nutami</i>	17
<i>Klawiatura numeryczna (Keypad)</i>	18
<i>Skróty dla notebooków</i>	18
<i>Pamiętaj o zapisywaniu dokumentu!</i>	19
<i>Edycja nut za pomocą klawiatury numerycznej</i>	19
<i>Cofanie i przywracanie zmian</i>	20
<i>Wpisywanie nut myszką i okno dialogowe Keyboard (klawiatura)</i>	20
<i>Dodawanie artykulacji i ligatur</i>	22
1.3 Zaznaczanie i kopiowanie nut	23
<i>Zaznaczanie i fragmenty</i>	23
<i>Usuwanie nut i innych obiektów</i>	24
<i>Usuwanie taktów</i>	25
<i>Kopiowanie</i>	25
1.4 Nagrywanie na żywo (Flexi-time input)	27
<i>Korzystanie z urządzeń MIDI</i>	27

<i>Opcje nagrywania na żywo (Flexi-time)</i>	28
<i>Próbujemy w praktyce</i>	28
<i>Zmiana tempa nagrywania</i>	29
<i>Przepisywanie wykonania</i>	29
1.5 Wpisywanie nut: alfabetyczne i klaw. MIDI	30
<i>Alfabetyczne wpisywanie nut (Alphabetic input)</i>	30
<i>Zmiana wysokości nuty</i>	31
<i>Alfabetyczne wpisywanie akordów</i>	31
<i>Wpisywanie nut klawiaturą MIDI (Step-time)</i>	31
<i>Różnice między wpisywaniem alfabetycznym, a wpisywaniem klawiaturą:</i>	31
<i>Określanie wysokości nuty przed podaniem jej wartości</i>	32
<i>Transpozycja utworu</i>	32
<i>Praca z głosami</i>	33
1.6 Odtwarzanie	34
<i>Panel odtwarzania (Transport)</i>	34
<i>Mikser</i>	34
<i>Nic nie słychać!</i>	36
1.7 Tekst i dynamika	37
<i>Słowo o tekście</i>	37
<i>Dodawanie słów (lyrics)</i>	37
<i>Importowanie słów z pliku tekstowego</i>	38
<i>Dynamika (Dynamics)</i>	38
<i>Tekst tempa</i>	39
<i>Techniki tekstowe</i>	39
<i>Edycja istniejącego tekstu</i>	40
<i>Układ magnetyczny (Magnetic Layout)</i>	40
Projekt 2	41
2.1 Tworzenie nowego utworu	41
<i>Wydrukuj potrzebny plik</i>	41
<i>Tworzenie nowego utworu...</i>	41
<i>Szablon utworu (Manuscript paper)</i>	42
<i>Tworzenie instrumentów</i>	43
<i>Ustawienia dokumentu (Document Setup)</i>	44
<i>Metrum i tempo (Time Signature Setup)</i>	44
<i>Tonacje (Key Signature Setup)</i>	45
<i>Informacje o utworze (Score Information Setup)</i>	45
<i>Zapisz dokument</i>	45
2.2 Skanowanie	46
<i>Skanowanie w PhotoScore Lite</i>	46
<i>Edycja zeskanowanych nut</i>	47

<i>Wysyłanie plików do programu Sibelius</i>	48
<i>Dodajemy brakujące głosy</i>	48
<i>Zapisz wersję</i>	48
2.3 Klucze, tonacje i podziały nieregularne	49
<i>Zmiana klucza</i>	49
<i>Oznaczenia tonacji</i>	50
<i>Triole i inne podziały nieregularne</i>	50
2.4 Dodawanie różnych oznaczeń do utworu	51
<i>Ekspresje tekstowe</i>	51
<i>Multikopiowanie obiektów</i>	51
<i>Techniki tekstowe</i>	51
<i>Tekst tempa</i>	52
<i>Cresc. i Dim. i inne linie (hairpins)</i>	52
<i>Łuki (slurs)</i>	53
<i>Artykulacje</i>	53
<i>Porównywanie wersji</i>	54
2.5 Układ strony i formatowanie	55
<i>Magnetic Layout (Układ magnetyczny)</i>	55
<i>Podziały (Breaks)</i>	56
<i>Ustawienia dokumentu</i>	56
<i>Spacjowanie pięciolinii (Staff Spacing)</i>	57
<i>Tworzenie stron tytułowych</i>	57
<i>Usuwanie stron tytułowych</i>	58
2.6 Głosy (Dynamic parts)	59
<i>Zakładka głosy (Parts)</i>	59
<i>Nuty podpowiadające (Cues)</i>	60
<i>Układ strony w głosach</i>	60
<i>Tworzenie nowego głosu</i>	60
<i>Tworzenie wyciągu fortepianowego</i>	61
2.7 Eksportowanie plików	62
<i>Kopiowanie grafik dla innych programów</i>	62
<i>Eksportowanie do MusicXML dla innych programów</i>	62
Projekt 3	63
3.1 Nuty na instrumenty klawiszowe	63
<i>Wydrukuj potrzebny plik</i>	63
<i>Korzystanie z klawiatury MIDI</i>	63
<i>Opcje nagrywania na żywo (Flexi-time)</i>	63
<i>Nagrywanie na dwie ręce</i>	64
<i>Dodatek Simplify notation (Uprość zapis)</i>	64
3.2 Nuty na gitarę	65

<i>Korzystanie z gitary MIDI</i>	65
<i>Wpisywanie nut dla gitary</i>	65
<i>Konwersja do tabulatury</i>	66
<i>Zapisywanie tabulatury</i>	66
3.3 Pomysły (Ideas) i notacja perkusyjna	67
<i>Dodawanie perkusji do partytury</i>	67
<i>Odtwarzanie pomysłów</i>	67
<i>Wklejanie pomysłów</i>	68
<i>Wpisywanie nut dla perkusji</i>	69
<i>Zmiana główek nut</i>	70
<i>Przechwytywanie pomysłów</i>	70
<i>Edycja pomysłów</i>	71
<i>Repetycje taktowe</i>	72
<i>Dokończ wpisywanie perkusji</i>	72
3.4 Symbole akordów	73
<i>Tworzenie symboli akordów podczas wpisywania</i>	73
<i>Tworzenie symboli akordów podczas grania na instrumencie MIDI</i>	73
<i>Tworzenie symboli akordów dla istniejących nut</i>	75
<i>Zamiennik tekstu akordu</i>	75
<i>Przepisywanie symboli akordów</i>	75
<i>Kopiowanie symboli akordów</i>	76
<i>Zmiana postaci schematu akordu</i>	76
<i>Dodatki dla symboli akordów</i>	76
3.5 Repetycje i cody	77
<i>Kreski taktowe repetycji</i>	77
<i>Linie 1 i 2 volty</i>	77
<i>Repetycje: Coda i dal segno (D.S.)</i>	78
3.6 Aranżacja i odtwarzanie	79
<i>Dodawanie akompaniamentu smyczkowego</i>	79
<i>Miksowanie partytury</i>	80
<i>Zmiana brzmienia instrumentów</i>	80
<i>Efekty</i>	81
<i>Usuwanie instrumentu z partytury</i>	82
<i>Eksport do pliku audio</i>	82

Wprowadzenie

O tym podręczniku

Uwaga!

Nawet, jeśli bardzo nie lubisz instrukcji, to musisz przeczytać rozdział Wprowadzenie, aby rozpocząć pracę z programem.

Zalecamy abyś spróbował wykonać projekty zawarte w tym podręczniku, zanim podejmiesz się jakichkolwiek poważniejszych prac w programie. Sibelius jest łatwy do nauczenia i bardzo intuicyjny, ale jeśli nie wykonasz tych projektów to ryzykujesz tym, że nie odkryjesz wielu podstawowych funkcji szczególnie, jeśli są używane do edycji nutowej i działają na różne sposoby. Gdy przeczytasz ten rozdział będziesz mógł wpisywać nuty, edytować, odtwarzać oraz drukować proste nuty oraz dowiesz się, co robić z bardziej skomplikowanymi przypadkami.

Niniejszy podręcznik użytkownika zawiera podstawową wiedzę na temat obsługi komputera (myszy i klawiatury, menu oraz plików).

Zaawansowana edycja

Bardziej zaawansowane tematy poruszane są w Sibelius Reference Guide, w którym omawiane są wszystkie funkcje ze szczegółami (dostępny jest tam również **słownik terminów**). Aby otworzyć plik Reference Guide, kliknij przycisk na pasku narzędziowym pokazany po prawej stronie lub wybierz w menu **File > Help** i kliknij przycisk **Sibelius 7 Reference Guide** (skrót **F1** lub **⌘?**).

Rozdziały o zaawansowanych funkcjach w tym podręczniku nie musisz czytać od początku do końca, ponieważ większość ludzi używa tylko niektórych z opisywanych funkcji. Te rozdziały możesz przejrzeć w czasie wolnym.

Porady wyglądają w ten sposób. Znajdziesz w nich przydatne wskazówki oraz wyjaśnienia różnych zasad notacji.

Typografia i odsyłacze

Nazwy klawiszy komputera, menu i okna dialogowe zapisane są **w ten sposób**.

Polecenia w Sibeliusie będziesz wyszukiwał głównie za pomocą wstążki, szerokiego paska z przyciskami poleceń, który pokazywany jest na górze okna, gdy klikniesz zakładkę np.: **File** lub **Home**. Każda zakładka zawiera opis powiązanego zestawu poleceń (**Note Input, Notations, Text, Layout**, itd.); po kliknięciu zakładki, wstążka zmieni się, aby pokazać przyciski, które pozwalają używać tych poleceń. Każda zakładka wstążki zawiera kilka grup powiązanych poleceń.

W tym podręczniku zastosowano następujący format zapisu poleceń, które będziesz wykonywał podczas nauki obsługi programu: „wybierz **Home > Instrument > Add or Remove**” oznacza „kliknij zakładkę **Home**, poszukaj grupy **Instruments** i kliknij przycisk **Add or Remove**”.

Jeśli wszystko teraz brzmi zbyt tajemniczo, nie martw się ponieważ wstążka jest wyjaśniona bardziej szczegółowo na kolejnych stronach tego podręcznika.

 2.1 Accidentals oznacza „zobacz temat Accidentals w Sibelius Reference Guide”. (Możesz go otworzyć wybierając w menu **File > Help > Sibelius 7 Reference Guide** lub możesz poszukać tematu w opcjonalnym drukowanym podręczniku).

Podstawowa terminologia

Większość terminologii komputerowej jest zrozumiała dla prawie wszystkich czytelników, ale zostały uwzględnione przypadki, gdy ktoś nie zna jakiegoś pojęcia:

- Niektóre klawisze są oznaczone odmiennie na różnych klawiaturach, w szczególności używane w systemie Mac OS X. Na potrzeby tego podręcznika są to następujące konwencje:

<i>Symbol w OS X</i>	<i>Nazwa w OS X</i>	<i>Odpowiednik w Windows</i>
⌘	Command	Ctrl („Control”)
⇧	Shift	Shift
⌥	Option	Alt
↵	Return	Return (na głównej klawiaturze)
↵	Enter	Enter (na klawiaturze numerycznej)

- Sibelius jest niemal identyczny w systemach Windows i Mac OS, ale istnieją różnice w skrótach, które zostały przedstawione wcześniej. Skrót dla systemu Windows są pokazywane w pierwszej kolejności. Więcej informacji dotyczących różnic pomiędzy skrótami klawiszowymi w systemach Windows i Mac OS X znajdziesz w **Keyboard shortcuts (skrótów klawiszowe)** w podręczniku **Sibelius 7 Reference Guide**. Skrótów klawiszowe są również pokazywane w menu.
- „Wciśnij **Ctrl+A** lub **⌘A**” oznacza, że musisz wcisnąć i trzymać klawisz **Ctrl** (Windows) lub **⌘** (Macintosh) i wcisnąć dodatkowo klawisz **A**. Nawet, jeśli **A** jest napisane z dużej litery, to nie wciskaj klawisza **Shift**, aż nie otrzymasz takiego polecenia. Podobnie jest ze standardowymi skrótami np. **Ctrl+?** lub **⌘?**, gdy występuje zarówno **/** i **?** na tym samym klawiszu, to możesz wcisnąć **Ctrl+/** lub **⌘/** bez używania klawisza **Shift**.
- Podobnie jest ze skrótami „**Alt+kliknięcie** lub **⌥-kliknięcie**” – oznacza, że musisz wcisnąć i trzymać klawisz **Alt** (Windows) lub **⌥** (Macintosh) i kliknąć myszką.
- W systemie Windows, „**kliknąć coś**” oznacza, że musisz umieścić kursor myszki nad wskazanym elementem i wcisnąć **lewy** przycisk myszy. **Kliknięcie** prawym przyciskiem myszy oznacza, że musisz coś wskazać myszką i kliknąć na tym prawym przyciskiem myszy.
- W systemie OS X klikanie jest identyczne jak w systemie Windows. Wyjątek stanowią jedynie jedno-przyciskowe myszki, które nie są już stosowane od dłuższego czasu. Jeśli jednak posiadasz starszy typ myszki z jednym przyciskiem to polecenie **kliknij** oznacza, że musisz wcisnąć przycisk myszki; **Control-kliknięcie** oznacza, że musisz wcisnąć klawisz **Control** na klawiaturze i wcisnąć ten pojedynczy klawisz myszki.
- Aby coś **przeciągnąć** oznacza, że musisz wskazać omawiany element myszką, kliknąć go i trzymać wciśnięty lewy klawisz myszki (lub tylko ten pojedynczy przycisk myszki Macintosh) podczas jego przenoszenia.
- Okno dialogowe** jest oknem programu z różnymi przyciskami. Niektóre okna są podzielone na wiele stron i posiadają wciskane przyciski, rozwijane listy oraz opcje do zaznaczania i przyciski do przełączania pomiędzy kolejnymi stronami okna dialogowego.
- Klawiatura numeryczna** - jest to prostokątny blok ze znakami i numerami umieszczony po prawej stronie klawiatury. (Laptopy zwykle nie posiadają wydzielonej klawiatury numerycznej).
- „**Return**” jest dużym klawiszem na prawo od klawiszy z literami. Na niektórych klawiaturach ten klawisz jest oznaczony, jako „Enter” lub jest to symbol specjalnej strzałki, ale my będziemy nazywać go **Return**.
- „**Enter**” to duży klawisz położony po prawej stronie na klawiaturze numerycznej. Na niektórych klawiaturach ten klawisz nie jest podpisany, ale nadal jest to klawisz Enter.

Sugestie

Jesteśmy zawsze szczęśliwi, gdy otrzymujemy informacje o błędach i pomyłkach oraz propozycje poprawek w Podręczniku użytkownika. Te uwagi proszę przesyłać na adres: firlejdanield@wp.pl Jeśli chciałbyś podzielić się z nami propozycjami zmian w programie Sibelius możesz zgłosić je na witrynie Sibelius’a.

Kilka słów o projektach

Ten podręcznik zawiera trzy projekty, aby je ukończyć będziesz potrzebował około sześciu godzin. Zalecamy, abyś zapoznał się z tymi projektami, ponieważ omawiane są w nich kluczowe pojęcia i funkcje, które będziesz używał na co dzień.

Projekt 1 (2 godziny)

W tym projekcie dowiesz się jak otwierać pliki oraz posługiwać się wstążką. Wprowadzone zostają pojęcia nawigacji w utworze, zarówno za pomocą okna Nawigatora jak również różnych skrótów klawiszowych i myszki, tworzenia zaznaczeń oraz kopiowania i wklejania. Za pomocą piosenki ludowej *Scarborough Fair*, nauczysz się jak edytować i wpisywać nuty myszką, klawiaturą komputera i klawiaturą MIDI oraz jak wpisywać słowa i dodawać tekst i dynamiki.

Projekt 2 (2 godziny)

W tym projekcie dowiesz się jak odtworzyć fragment z kwartetu smyczkowego e-moll Elgar'a OP. 83 przez skanowanie czterech głosów w programie PhotoScore Lite, a następnie jak skopiować i wkleić go do nowego utworu. Nauczysz się jak tworzyć zmiany kluczy i tonacji, oraz dowiesz się jak wpisywać podziały nieregularne i odkryjesz różne typy obiektów – w tym artykulacje, linie, ligatury, słowa i tekst – zwykle używane w utworach. Nauczysz się również trochę o dynamicznych głosach i eksportowaniu grafik w programie Sibelius.

Projekt 3 (2 godziny)

W tym projekcie nauczysz się podstaw zapisywania instrumentów klawiszowych, gitar i perkusji. Dowiesz się również o tworzeniu symboli akordów i repetycjach (w tym 1 i 2 volta i D.S. al Coda). Odkryjesz również jak dostosować odtwarzanie w oknie miksera.

Projekt 1

1.1 Otwieranie plików

Pierwszy rozdział tego projektu pokazuje jak otwierać pliki w programie Sibelius i poruszać się po dokumencie; nauczysz się również jak wydrukować kopię opracowania, które utworzysz w kolejnych rozdziałach.

Otwieranie plików

Do programu Sibelius dołączone są przykładowe utwory, które demonstrują różne aspekty programu. Możesz zmieniać te pliki bez obaw, ponieważ oryginalne pliki znajdziesz na płycie instalacyjnej programu.

Wybierz zakładkę **Recent** w oknie dialogowym **Quick Start** i kliknij na **Project 1**, następnie kliknij **Open**.

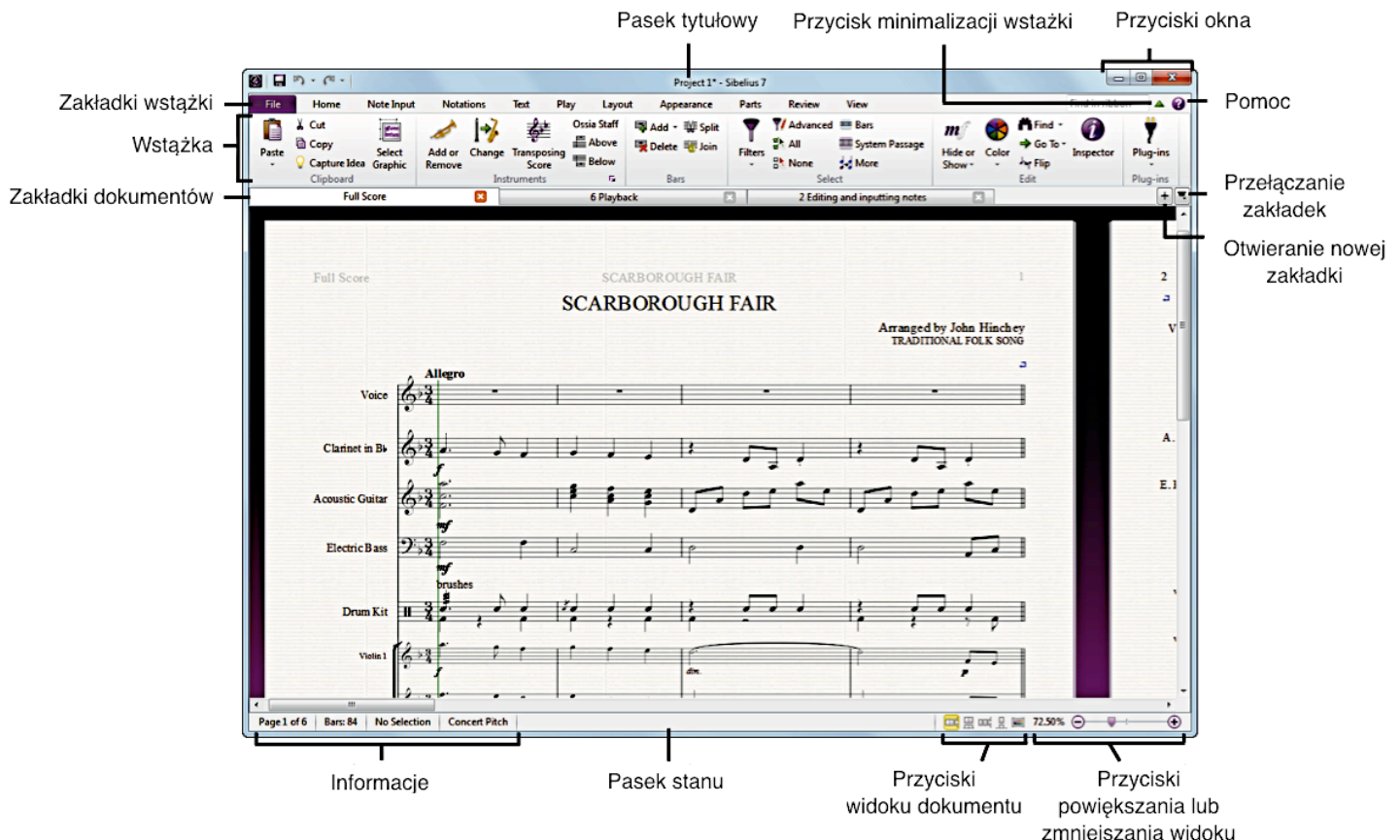
Możesz również zrobić to wybierając z menu **File > Open** (skrót **Ctrl+O** lub **⌘O**). Pojawi się standardowe okno **Open** (Otwórz).

W folderze **Scores** dwukrotnie kliknij skrót **Sibelius Example Scores**, aby przejść do katalogu **Project Files**, zaznacz utwór o nazwie **Project 1** i kliknij **Open**. To jest opracowanie ballady *Scarborough Fair*.

Tak na marginesie, można także otworzyć utwory, gdy Sibelius nie jest uruchomiony - po prostu odszukaj plik na komputerze i kliknij go dwukrotnie, aby otworzyć program Sibelius (ta czynność automatycznie otworzy program Sibelius, jeśli nie był jeszcze uruchomiony). Utwory programu Sibelius posiadają ikonkę przedstawioną po prawej stronie.

Po otwarciu pliku *Scarborough Fair* pojawią się nuty, które będą wyglądać w ten sposób:

Wprowadzenie do wstążki

Wstążka jest szerokim paskiem z przyciskami poleceń pokazywanym na górze okna programu Sibelius, zawiera wszystkie funkcje programu pogrupowane zgodnie z zadaniami.

Wstążka podzielona jest na 11 zakładek. Zakładka **File** (Plik) jest inna niż pozostałe, pozwala na eksport i import plików w różnych formatach. Znajdziesz w niej również funkcje przydatne podczas prowadzenia zajęć w szkole.

Pozostałe zakładki są posortowane zgodnie z kolejnością, w której zwykle wykonuje się zadania podczas pracy z partyturą, więc po rozpoczęciu projektu do jego zakończenia będziesz korzystał z zakładek od lewej strony do prawej.

Pozostałe 10 zakładek zawiera następujące rodzaje poleceń, zorganizowane w *grupy*:

- **Home:** (ogólne) - podstawowe czynności wykonywane podczas pracy z utworem takie jak: dodawanie lub usuwanie instrumentów (pięciolinii) i taktów, plus edycja tonacji oraz czynności wykonywane ze schowkiem i zaawansowane filtry.
- **Note input:** (wpisywanie nut) - polecenia odnoszące się do wprowadzania alfabetycznego, za pomocą klawiatury MIDI (step-time) oraz na żywo (Flexi-time).
- **Notations:** (notacja) - zawiera wszystkie podstawowe oznaczenia, które nie są nutami, w tym klucze, tonacje i oznaczenia metrum, specjalne kreski taktowe, linie, symbole, główki nut itd.
- **Text:** (tekst) - zawiera przyciski zmiany stylu i rozmiaru czcionki, wyboru stylu tekstu, słowa, symbole akordów, znaki rewizyjne i opcje numeracji stron.
- **Play:** (odtworzenie) - w tej zakładce znajduje się konfiguracja odtwarzania, okno transport, Live Tempo (tempo na żywo), Live Playback (odtworzenie na żywo) i opcje konfigurujące sposób w jaki program Sibelius będzie interpretował oznaczenia w utworze podczas odtwarzania.
- **Layout:** (układ strony) - zawiera ustawienia dokumentu takie jak: rozmiar strony, spacjowanie pięciolinii, ukrywanie pięciolinii, opcje Magnetic Layout, przyciski formatowania dokumentu
- **Appearance:** (wygląd) - zawiera ustawienia dotyczące wyglądu utworu np. styl dokumentu (house style), spacjowanie nut i nazwy instrumentów oraz polecenia służące do wyzerowania wyglądu, położenia i innych właściwości obiektów w utworze.
- **Parts:** (głosy) - zawiera opcje związane z głosami
- **Review:** (recenzja) - za pomocą tej zakładki możesz dodawać i przeglądać komentarze, tworzyć i zarządzać wieloma wersjami utworu itd.
- **View:** (widok) - zawiera ustawienia odpowiadające za pokazywanie lub ukrywanie elementów (przydatna opcja gdy chcesz dodać jakieś oznaczenie do partytury lecz nie chcesz, aby było drukowane). Możesz również pokazywać lub ukrywać dodatkowe panele służące zaawansowanym czynnościom, przełączać lub rozmieszczać okna otwartych dokumentów.

Więcej o wstążce znajdziesz w **Working with the ribbon** w podręczniku **Sibelius 7 Reference Guide**.

Poruszanie się po dokumencie

Istnieje kilka sposobów, aby poruszać się po utworze, najprostszy to przeciąganie kartki nutowej po ekranie za pomocą myszki. Aby to wykonać, kliknij pusty fragment kartki nutowej i przeciągnij stronę. Gdy już wykonasz to polecenie zauważysz, że zmieniła się zawartość szarego prostokąta wyświetlanego w lewym dolnym rogu okna. To okno nazywa się **Navigator** i pokazuje miniaturowy widok kilku stron. Biały prostokąt pokazuje fragment nut widoczny na ekranie.

Jeśli okno nawigatora nie jest otwarte, możesz je włączyć wybierając w menu **View > Panels > Navigator** (skrót **Ctrl+Alt+N** lub **⌘N**) – zobacz temat **ukrywanie i pokazywanie okien narzędziowych** poniżej.

Kliknij w dowolnym miejscu w nawigatorze, a od razu zostanie pokazany wybrany fragment utworu.

Można też kliknąć na biały prostokąt nawigatora i przeciągnąć go w obrębie okna. Ten efekt jest bardzo widowiskowy i sprawia wrażenie, tak jakbyś filmował kamerą prawdziwy utwór.

W długich utworach, jeśli przeciągniesz biały prostokąt od lewej do prawej strony Nawigatora, to widok utworu będzie ciągły, a strony będą następować po sobie. Im dalej przeciągniesz, tym szybciej będziesz poruszał się po utworze. Ta funkcja pozwala na ciągłe poruszanie się po dowolnej liczbie stron.

Podczas poruszania się po utworze w Nawigatorze zauważysz, że strony ułożone są obok siebie na niebieskim biurku. W dłuższych utworach strony połączone są w pary, tak jakbyś przeglądał prawdziwą partyturę. Możesz zmienić sposób wyświetlania stron na np. pojedyncze strony lub strony obok siebie itd.

Nie można przeciągnąć białego prostokąta poza górną lub dolną krawędź strony wyświetlanej w nawigatorze. Jednakże możliwe jest kliknięcie na kartce i przeciągnięcie utworu do krawędzi ekranu. Jeśli to wykonasz, kliknij w dowolnym miejscu w Nawigatorze, aby ponownie pokazać utwór.

Jeśli poruszanie się po utworze jest bardzo wolne, spróbuj zmienić ustawienie tekstur na zwykłe kolory dla kartki nutowej, ła, partytury i głosów. Więcej porad dotyczących wyświetlania w programie Sibelius znajdziesz w **1.25 Display settings**.

Jeśli masz myszkę z kółkiem, możesz również użyć kółka do przewijania utworu:

- przewiń kółkiem myszki w górę lub w dół, aby przewijać stronę w górę lub w dół; jeśli wciśniesz klawisz **Alt** lub **⌘** to od razu przewiniesz do góry lub dołu dokumentu.
- wciśnij **Shift** i przewiń kółkiem, aby poruszać się o stronę w lewo lub prawo; jeśli dodatkowo wciśniesz klawisz **Alt** lub **⌘** to będziesz mógł szybciej przewijać kolejne strony.
- możesz również użyć kółka myszki do powiększania – wystarczy, że wciśniesz klawisz **Ctrl** lub **⌘** zobacz kolejny temat **Powiększanie**.

Możesz również poruszać się po utworze za pomocą skrótów klawiszowych.

Spróbuj poeksperymentować z następującymi skrótami, za pomocą których możesz poruszać się po utworze:

- **Page UP** (⌞ w Mac OS X) i **Page Down** (⌟ w Mac OS X) przenosi w górę lub w dół o cały ekran
- **Home** (⌘ w Mac OS X) i **End** (⌘ w Mac OS X) przenoszą w lewo lub prawo o cały ekran lub o całą stronę.
- **Ctrl+Home** lub **⌘⌘** i **Ctrl+End** lub **⌘⌘** przenoszą na pierwszą lub ostatnią stronę. (Niektóre klawiatury Macintoshy nie posiadają klawisza **End**), w tym przypadku możesz użyć **⇧⌘** zamiast przechodzić w prawo o cały ekran i **⌘⇧**, aby przejść do ostatniej strony).

W programie Sibelius klawisz **Ctrl** lub **⌘** z innym klawiszem generalnie oznacza „zrób to, ale większe” – innymi słowy wciśnięcie innego klawisza bez **Ctrl** lub **⌘** wykonuje normalną czynność; dodanie klawisza **Ctrl** lub **⌘** wykonuje większą wersję czynności. Różne czynności w Sibeliusie używają **Ctrl** lub **⌘** do wykonywania dużych kroków, takich jak: przenoszenie nut lub innych obiektów (takich jak tekst), zwiększanie lub zmniejszanie spacje nut itd.

Prawdopodobnie najważniejszym klawiszem, który będziesz potrzebował podczas pracy jest klawisz **Escape**. Jeśli klikniesz nutę (lub inny obiekt w utworze) i wybierzesz coś bez zaznaczania, wciśnij **Esc**, aby odznaczyć wszystko, odwołać lub przerwać daną czynność w programie Sibelius.

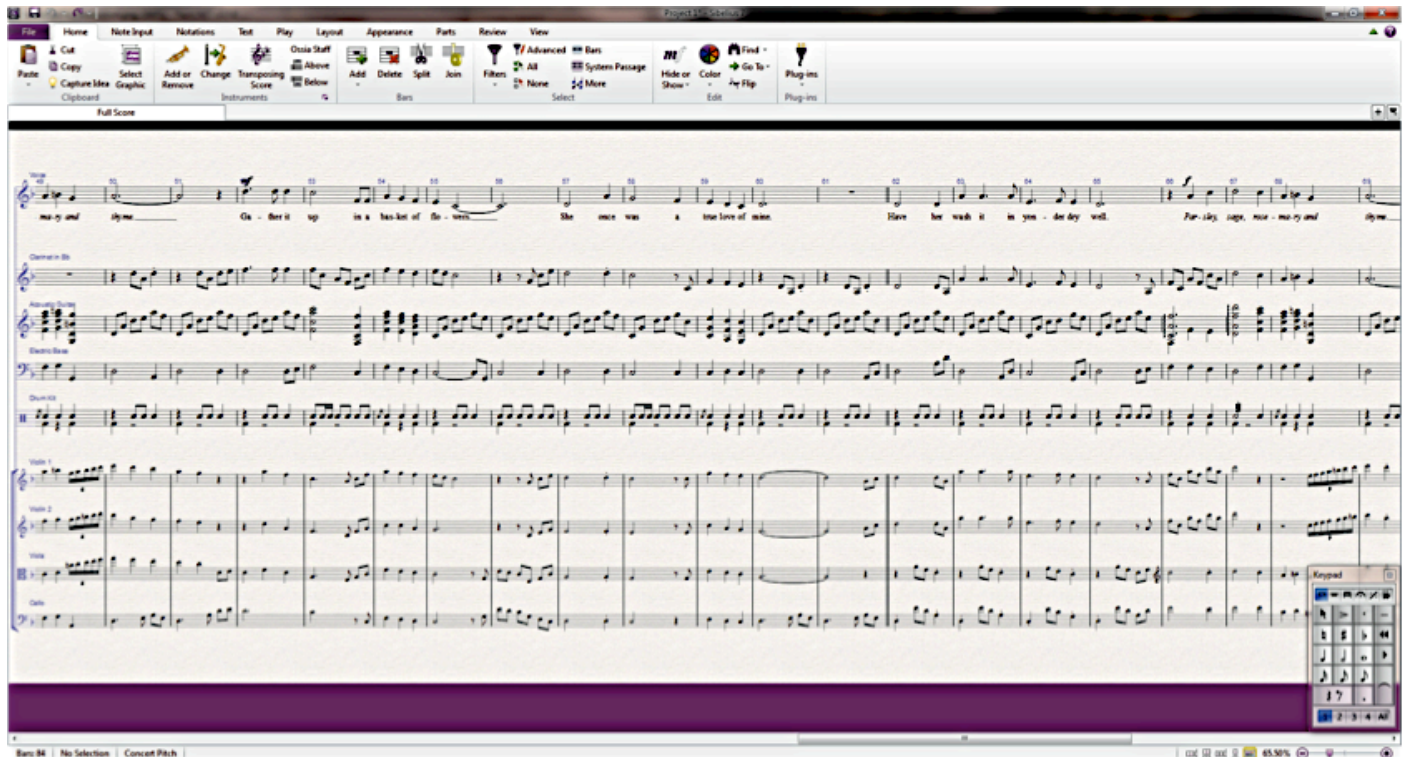
Panorama

Sibelius posiada szeroki wachlarz narzędzi, które ułatwiają pracę z partyturą. Aby wygodniej przeglądać partyturę podczas pracy z nią, możesz użyć widoku Panoramy.

Aby przełączyć widok na panoramę, wybierz **View > Document View > Panorama** (skrót **Shift-P**) lub kliknij przycisk **Panorama** na *status bar* (pasku stanu), który biegnie wzdłuż dolnej części okna. Przycisk jest pokazany po prawej stronie.

Utwór zostanie pokazany jako nieskończenie szeroki pojedynczy system:

Korzystając z widoku Panoramy podczas wprowadzania nut, nie będziesz się rozpraszał ponieważ utwór nie jest przesuwany do góry i dołu tylko od lewej do prawej. Wszystkie metody nawigacji, które do tej pory omówiliśmy działają w ten sam sposób w Panoramie jak i w normalnym widoku, za wyjątkiem okna Navigator, które nie jest pokazywane w Panoramie (ponieważ utwór nie jest pokazywany jako strony).

Ten rodzaj widoku jest czasem nazywany widokiem przewijanym lub widokiem galerii w innych programach. Teraz wyłącz widok Panoramy ponownie wybierając **View > Document View > Panorama** lub kliknij ponownie przycisk na pasku statusu. Ponownie pojawi się błękitny magiczny margines, który wyświetla klucz, tonację i metrum oraz nazwy instrumentów dla każdej pięciolinii, nałożony na lewy margines w widoku Panoramy.

Powiększanie

Jest kilka sposobów, aby dopasować powiększenie utworu, ale najszybciej jest po prostu skorzystać ze skrótów klawiszowych: wciśnij **Ctrl++** lub **⌘++**, aby powiększyć utwór lub wciśnij **Ctrl+-** lub **⌘+-**, aby go pomniejszyć. Jeśli wybrałeś nutę lub inny obiekt to możesz spróbować powiększyć ten fragment. Spróbuj kliknąć pierwszą nutę pięciolinii wokalne *Scarborough Fair* i powiększ ten fragment. Zwróć uwagę, że podczas powiększania zmienia się współczynnik powiększenia na rozwijanej liście w pasku narzędziowym. Możesz wybrać określony współczynnik powiększenia lub wpisać własne powiększenie.

Jeśli posiadasz myszkę z kółkiem możesz łatwo powiększyć lub pomniejszyć widok, wciśnij klawisz **Ctrl** lub **⌘** i kręć kółkiem w górę lub w dół.

Spróbuj zmniejszyć widok tak, abyś zobaczył całą stronę utworu na ekranie. Potem wróć do powiększenia 100%, które jest wygodnym rozmiarem do wykonywania większości rzeczy w programie Sibelius.

Ukrywanie lub pokazywanie paneli narzędziowych

Jeśli na ekranie zaczyna się robić bałagan, możesz użyć pól wyborów w **View > Panels**, aby ukryć dowolne panele narzędzi, w tym okno Navigator, które już wcześniej omawialiśmy.

Keypad (klawiatura numeryczna) po prawej stronie ekranu jest niezbędnym narzędziem do wpisywania nut, akcydencji, artykulacji, łuków i innych oznaczeń, może być pokazywana lub ukrywana w menu **View > Panels > Keypad**.

Aby ukryć wszystkie panele narzędzi, kliknij przycisk na pasku narzędzi lub wybierz polecenie **View > Panels > Hide All**. Jeśli klikniesz przycisk jeszcze raz, to zostaną ponownie wyświetlone wszystkie wcześniej otwarte panele narzędzi.

Wersje

Podczas pracy nad utworem muzycznym, bardzo przydatne mogą być różne wersje tego samego utworu - szczególnie jeśli masz zamiar eksperymentować lub tworzyć różne aranżacje. Sibelius pozwala na przechowywanie wszystkich tych różnych wersji w jednym pliku, więc możesz w każdej chwili przejrzeć starszą lub nowszą wersję utworu.

Wszystkie pliki projektów, z którymi będziesz pracował mają wiele różnych wersji, odpowiadających nagłówkom rozdziałów dzięki czemu można łatwo zobaczyć od czego rozpocząć pracę.

Możesz szybko sprawdzić, którą wersję przeglądasz, a także obejrzeć inne wersje pliku - wszystko jest pokazywane w *zakładkach dokumentu* pod wstążką. Zakładki pozwalają otworzyć wiele różnych widoków tego samego dokumentu w pojedynczym oknie.

Możesz otwierać nowe zakładki klikając przycisk **+** po prawej stronie paska zakładek dokumentu (przedstawiony na obrazku po prawej). Przycisk otwiera menu pokazujące dostępne widoki bieżącego utworu w tym również wersje. Możesz wywołać to menu klikając prawym przyciskiem myszki (**Ctrl**-kliknięcie w Mac OS X) w dowolnym miejscu na pasku zakładek dokumentu.

Wszystkie zachowane wersje oprócz **Current version** (bieżąca wersja) nie są edytowalne, więc nie będziesz w stanie nic zmienić w utworze, chociaż możesz je otwierać i drukować, zaznaczać nuty i inne obiekty i kopiować z nich nuty. Aby obejrzeć inną wersję wybierz ją z menu, a pojawi się jako nowa zakładka.

Musimy teraz wydrukować utwór *Scarborough Fair*, aby dokończyć dalszą część tego projektu. Wybierz **Review > Versions > Edit Versions** lub kliknij **Edit Versions**. Z listy wersji, wybierz **1 Opening a file** i kliknij przycisk **Make Current** (ustaw jako bieżąca). Sibelius zapyta się, czy chcesz, aby ta wersja została wersją aktualną i utworzy nową nieedytowalną wersję istniejącego pliku. Kliknij przycisk **Yes** (Tak). Powinieneś zobaczyć uzupełniony utwór *Scarborough Fair*.

Fokus (Focus on Staves)

Utwór, który właśnie zrobiłeś bieżącą wersją wykorzystuje funkcję Focus on Staves do ukrywania pięciolinii z którymi obecnie nie pracujesz. Nie będziesz potrzebował głosów smyczków podczas pracy z tym projektem więc oszczędzimy papier ukrywając te głosy podczas wydruku!

Wybierz **Layout > Hiding Staves > Focus on Staves** (Układ strony > Ukrywanie pięciolinii > Fokus) (skrót **Ctrl+Alt+F** lub **⌘F**), aby wyłączyć funkcję Fokus.

Natychmiast pojawią się głosy smyczków, które były ukryte. Ponieważ nie będziemy nad nimi pracować, musisz ponownie włączyć funkcję Focus on Staves, wybierając **Layout > Hiding Staves > Focus on Staves**. (Można powiedzieć w skrócie, że jeśli jakieś pięciolinie zostały ukryte w ten sposób, to na dole okna na *status bar* (pasku stanu) pojawi się pole „Focus on Staves” co oznacza, że ta funkcja jest włączona.

Drukowanie utworu

Wybierz **File > Print** (Plik > Drukuj) (skrót **Ctrl+P** lub **⌘P**), otworzy się standardowe okno drukowania. Nie przejmuj się tymi wszystkimi opcjami: po prostu kliknij przycisk **Print** (Drukuj), aby wydrukować utwór.

W kilka chwil pojawi się wysokiej jakości wydruk utworu *Scarborough Fair*. Wydrukowane nuty będą nam potrzebne ponieważ będziemy z nich przepisywać nuty w kolejnych projektach.

W następnym rozdziale tego projektu będziemy musieli edytować inną wersję. Wybierz ponownie **Review > Versions > Edit Versions**. Z listy dostępnych wersji wybierz **2 Editing and inputting notes** i kliknij **Make Current**. Sibelius zapyta, czy chcesz, aby ta wersja została wersją aktualną i utworzy nową nieedytowalną wersję istniejącego pliku. Kliknij przycisk **Yes** (Tak). Powinieneś zobaczyć niekompletny utwór *Scarborough Fair*.

1.2 Edycja i wpisywanie nut

Aby zakończyć tę część projektu, powinieneś mieć już ustawioną jako **Current version** (bieżąca wersja - zobacz poprzednią stronę) **2 Editing and inputting notes**. Jeśli jeszcze tego nie zrobiłeś wybierz **Review > Versions > Edit Versions** i wybierz tę wersję na liście i kliknij **Make Current**.

Większość czynności, które będziesz wykonywał w programie Sibelius powiązana jest z wpisywaniem i edycją nut. Sibelius pozwala wpisywać nuty na kilka sposobów, możesz: skanować drukowane nuty, grać na klawiaturze lub gitarze MIDI, wpisywać nuty myszką, otwierać pliki z innych programów – ale najszybszym sposobem jest wpisywanie nut za pomocą klawiatury komputera.

Klawisz Escape

Zanim nauczysz się jak wpisywać nuty musisz pamiętać o tym, że klawisz **Esc** ma ogromne znaczenie. Może być stosowany w każdej z następujących sytuacji:

- Podczas dodawania nut myszką, wciśnij **Esc**, aby zatrzymać wstawianie kolejnych nut kolejnych nut oraz opuścisz ostatnio dodaną zaznaczoną nutę
- Jeśli edytujesz fragment tekstu, wciskając **Esc** zatrzymasz wpisywanie lub usuwanie dowolnego tekstu i opuścisz zaznaczony obiekt
- Podczas wpisywania nut za pomocą klawiatury komputera, wciskając **Esc** zatrzymasz dodawanie
- Jeśli masz coś zaznaczone, wciskając **Esc** obiekt nie będzie już zaznaczony
- Gdy Sibelius odtwarza utwór, wciśnij **Esc**, aby przerwać odtwarzanie

Możesz również kliknąć górny lewy przycisk na klawiaturze numerycznej – ten z obrazkiem kursora myszki – działa tak samo jakbyś wcisnął klawisz **Esc**. (patrz **Keypad - Klawiatura numeryczna**).

Przechodzenie między nutami

W programie Sibelius możesz kliknąć nutę, aby ją zaznaczyć (zmieni kolor na niebieski, będziesz mógł ją teraz zmienić lub edytować), najszybszym sposobem przemieszczania się między nutami jest jednak używanie klawiatury komputera. Możesz poruszać się do przodu i do tyłu z jednej nuty lub pauzy na kolejną za pomocą klawiszy **←** i **→**; aby przejść do pierwszej nuty lub pauzy w takcie wciśnij **Ctrl+←** lub **Ctrl+→**. Zauważyłeś? To jest kolejny przykład „zrób to, ale większe”.

Możesz również korzystać z klawisza **Tab** (nad klawiszem **Caps Lock** na klawiaturze komputera), aby przechodzić do przodu na kolejny obiekt związany z daną pięciolinia. Klawisz **Tab** wybiera również pierwszy obiekt na stronie, więc nie potrzebujesz już w ogóle myszki. Spróbuj wykonać następującą rzecz w utworze *Scarborough Fair*. Upewnij się, że nic nie jest zaznaczone (wciskając klawisz **Esc**), a następnie wciśnij klawisz **Tab**. Powinieneś zauważyć, że pierwsza nuta w pięciolinii wokalnej zmieniła kolor na niebieski. Jeśli będziesz jeszcze wciskał klawisz **Tab** zauważysz, że zaznaczenie będzie przenosiło się na kolejne nuty, pauzy, oznaczenia dynamiki, słowa itd. Aby cofnąć się wciśnij klawisz **Shift-Tab**.

Klawiatura numeryczna (Keypad)

Klawiatura numeryczna to panel, pokazywany w prawym dolnym rogu ekranu. Możesz w nim wybierać: wartości nut, akcydencje, artykulacje, ligatury i inne oznaczenia podczas tworzenia i edycji nut. (Artykulacje są symbolami umieszczanymi nad lub pod nutą np. staccato, tenuto lub akcent. Wartości nut oznaczają długość nuty np. ćwierćnuta).

Klawisze numeryczne znajdujące się po prawej stronie klawiatury komputera, odpowiadają przyciskom wyświetlanym w tym oknie dialogowym. Wcisnięcie tych klawiszy działa tak samo jak kliknięcie przycisków myszką w oknie dialogowym **Keypad** (Klawiatura numeryczna) tylko jest znacznie szybciej. Jeśli posiadasz notebooka zobacz **Skróty dla notebooków** w skrótach umieszczonych poniżej.

Sześć małych zakładek poniżej nazwy Keypad oznacza sześć różnych układów symboli muzycznych na klawiaturze numerycznej, które będziemy nazywać: układ pierwszy, układ drugi itd. Aby zmienić układ, możesz kliknąć zakładkę myszką lub wcisnąć klawisz od **F7-F12** lub kliknąć przycisk (skrót **+**), aby przełączać kolejne układy; wciśnij przycisk (skrót **F7** w Windows, - na klawiaturze numerycznej Macintosha) przenoszą do pierwszego układu.

Przejrzyj inne układy, aby zaznaczyć co w nich jest. Pierwszy układ jest tym, z którego będziesz najczęściej korzystać.

Rząd numerów w dolnej części klawiatury numerycznej służy do ustawiania „głosu” wpisywanej lub edytowanej nuty. Dzięki tej funkcji możesz posiadać wiele rytmów granych jednocześnie na tej samej pięciolinii. O tym więcej będziemy mówić w dalszej części tego podręcznika.

Uważaj, bo klawiatura numeryczna jest używana do określonych funkcji w programie Sibelius, nie możesz wyłączyć **Num Lock**, aby używać klawiszy numerycznych jako alternatywnych klawiszy strzałek itd. tak jak to robiłeś w innych programach.

Przycisk w górnym lewym rogu w każdym układzie klawiatury numerycznej (pokazany po lewej) może być użyty, jako zamiennik klawisza **Esc**.

Skróty dla notebooków

Jeśli posiadasz notebooka bez oddzielnej klawiatury numerycznej, możesz zastanawiać się jak sobie poradzić z wpisywaniem nut. Na szczęście nie trzeba uciekać się do mozolnego wprowadzania każdej nuty za pomocą myszki; ani nie musisz szukać przyjaciela, aby trzymał Ci klawisz **Fn** podczas wpisywania nut!

Sibelius posiada kilka alternatywnych zestawów skrótów klawiszowych, które pozwalają na pewną dowolność i szybkość podczas wpisywania nut. Aby skorzystać z innych zestawów skrótów wybierz **File > Preferences** (Plik > Preferencje) (skrót **Ctrl+,** lub) i przejdź do strony **Keyboard Shortcuts** (Skróty klawiszowe). Wybierz **Notebook (laptop) shortcuts** z **Current feature set** (bieżący zestaw funkcji) i kliknij **OK**.

Zamiast klawiatury numerycznej możesz teraz użyć klawiszy numerycznych znajdujących się pod klawiszami **F1-F12**. Te klawisze będą odpowiadać dokładnie tym samym klawiszom na klawiaturze numerycznej. Możesz również kupić oddzielną klawiaturę numeryczną podłączaną do komputera przez USB lub nawet wykorzystać w tym celu iPhone'a z dodatkową aplikacją. Gdy ten zestaw skrótów jest włączony, możesz używać **Shift-1** do **Shift-9** do wpisywania interwałów nad nutą. Jeśli kupisz oddzielną klawiaturę numeryczną możesz korzystać ze standardowego zestawu skrótów klawiszowych.

MUSIC INFO

sp. z o.o.
30-303 Kraków
ul. Madalińskiego 11 a
tel: +48 (12) 267 24 80
fax: +48 (12) 267 22 24
e-mail: poczta@music.info.pl

Prawa autorskie

Ten produkt podlega warunkom umowy licencyjnej oprogramowania. Ten podręcznik jest chroniony prawami autorskimi © 2011 Avid Technology Inc, (zwany dalej „Avid”). W ramach praw autorskich, ten podręcznik nie może być kopiowany w całości lub w części bez pisemnej zgody firmy Avid. Avid, Sibelius i Scorch są zastrzeżonymi znakami towarowymi firmy Avid Technology Inc w USA, Wielkiej Brytanii i innych krajach. Wszystkie inne znaki handlowe są uznawane za własność ich właścicieli. Funkcje produktów, specyfikacje, wymagania systemowe i dostępność mogą ulec zmianie bez powiadomienia.

Polskie opracowanie: Daniel Firlej